

Ф. Баҳриев

ФАҲЛАВИЁТ ВА МАСОИЛИ ВАЗНИ АШЪОРИ ГУЛЧЕҲРА

Вожаҳои калидӣ: адабиёти муосири атфоли тоҷик, Гулчеҳра, вазни арӯз, вазни ҳиҷо

Мусаллам аст, ки як манбаи асосӣ ва калидии адабиёти бадеӣ ва умуман фарҳанг забони зиндаю гановатманд ва ҳамеша дар рушди адабиёти шифоҳӣ маҳсуб мешавад. Ҳама бузургии ҷаҳон, баҳусус, сухаивароии асил ибтидои сухаии ҳаёлаигезу ҷаҳонофарину нобро аз забони бобою модаркалон, аз афсонаю ҳикояту дoston ва ҳикматҳои халқӣ омӯхта, нахустин нояҳои тафаккури бадеию илмиашонро бо тафаккури бадеии халқи хеш таҳсис додаанду ободу пойдор сохтаанд. Саҳеҳтар бигӯем, кулли осори бадеии муассиру ҳаёлангез ва дилкаше, ки бо ҷаззобияту равонию самимияташ дилу аъсоби хонандаву шунавандаро ба ҷунбиш овардаву тасхир карда буд, ҳамин адабиёти шифоҳӣ маҳсуб мешуд, ки солҳову асрҳо дар ёду хотири мардум зиндагӣ мекард ва танҳо ашхоси алоҳида онҳоро ҷамъоварӣ намуда, дар сурати китобҳо пешкаши ҳамагон кардаанд. Адабиёти хаттӣ ва миллие, ки баъдан рӯн кор омадааст, фарзанди некноми ҳамин адабиёти иургановати шифоҳӣ маҳсуб мешавад. Ба тарзи дигар гӯем, адабиёти хаттӣ ё китобии имрӯзаи мо зода ва парвардаи ҳамин адабиёти шифоҳист.

Адабиёти шифоҳӣ маҷмӯи сухаии шоирона ва мухайяли халқу миллатҳост. Аслан ин адабиётро низ ашхоси алоҳидаи хушзавқу хушсалиқа офаридаанд ва бинобар рӯн когаз сабт нашуданаш шифоҳӣ шуд ва ҷун лавҳу қалам пайдо гашт, ин адабиёт навишта ва сабт гардид. Ин адабиёт дар тамоми давру замонҳо ба ҷайдоиш ва инкишофи бемайлони адабиёти бадеии хаттӣ мусоидат намуд.

Ба ҳамин маънӣ яке аз муҳаққиқони барҷастаи таърихи адабиёти рус, академик Д.С.Лихачёв навишта буд: «Эҷодиёти шифоҳии халқ на танҳо адабиётро ба вуҷуд оварду зуҳури онро имконпазиртар гардонид, балки ба рушди адабиёт дар ҳамаи марҳалаҳои баъдинаи он мусоидат кард» (5, 31).

Дар хусуси яке аз ҳамин қабил китобҳои халқӣ, ки «Дарвоза нигин дорад» унвон дошт, Гулчеҳра Сулаймонӣ тақризе навишта, арзиши бадеию услубии онро дар «он қадар самимию равонӣ», «хеле равону дилчасп» ва фаҳмо будани калимаю ибораҳо, ташбеҳҳои сода, вазнҳои шӯх» дидаю зикр карда буд (1, 150).

Воқеан, беҳтарину маъмултарин намунаҳои осори лафзии халқӣ ва ҳоса суннатҳои шеърӣ шифоҳии барон кӯдакон, пеш аз ҳама дар навъҳои шеърӣ хаттӣ ва шаклу мазмунӣ он, дар оҳангу зарб, мусиқӣ, забону тарзи баён, дар сабку услуб, мавзӯӣ, бунёди қофияву радиф ва ғайра нақши амиқу барозанда дорад.

Табиист, ки дар шеър умуман, ва дар шеърӣ атфол хусусан, масъалаи **вазну қофия** чун муҳимтарин унсуроти шеърӣ назм аз масоили марказӣ ба шумор меравад, зеро вазну қофияи равону сода, сабук ва мувофиқу мутобиқӣ мавзӯву мӯҳтаво, серқофиягӣ ва қофияҳои такрор беш аз ҳама ҳоси шеърӣ кӯдакон аст. Ҳар қадар ки вазни шеър сабуку кӯтоҳ ва қофияи он бештар (хусусан тарзи қофияроии маснавӣ ва такрор) бошад, ҳамон қадар ба завқу салиқа, ба табиату атвор ва савияи дарки ҳамаҷонибаи кӯдакон мувофиқу мутаносиб меафтад.

Чун сухан аз боби вази рафт, бояд гӯем, ки қадимтарин, дастрастарин, содатарину осонтарин вазни шеърӣ **вазни ҳиҷой** (вазни ҳиҷошумор ё умуман ҳиҷошумор низ мегӯянд) ё **вазни ҳиҷо** ба шумор меравад ва ин вазн сарчашма дар адабиёти Юнони Қадим доштааст. Нахустин осори хаттӣ мо, эронитаборон, аз қабилҳои «Авасто», «Ёдгори Зарирон» ва ғайра ба вазни ҳиҷо гуфтаву суруда шудааст. Вазни мазкур ба оила ва ба гурӯҳи забонҳое хос аст, ки дар онҳо мақом ё ҷои зада дар вожагон устувору собит аст. Дар забони форсии тоҷикӣ зада одатан дар охири калимаву вожагон меояд ва биноан, вазни ҳиҷой ба табиати он созгору мувофиқ аст. Вале баробари ба шеърӣ мо ворид шудани вазни арӯз, ки имкониятҳои дохилии фароҳу фаровон дорад ва барон ҷавлон кардани завқу ҳунару истеъдоди шоир заминаи мусоид фароҳам меорад, мақому нуфузи шеърӣ ҳиҷой бамаротиб

маҳдуд шуда, танҳо ба шеъри омиёна ва фаҳлавиёт таҳсис гардид ва хоси ин адабиёт шуда монд. Аммо шеъри сарватманду пургановат ва оламшумули форсии тоҷикӣ дигар дар вазни ҳиҷоӣ ғунҷоини наёфта, аз ин ҷавкот ва сарҳадҳои танг таҷовуз ва убур кард. Зеро доираи вазни шеъри ҳиҷоӣ ё имконияти вазнсозии он хеле маҳдуд буда, аз 5-6 навъ иборат аст, ки маъмултарину машҳуртарини онҳо шеърҳои мебошанд, ки аз 5 ва 7 ҳиҷо иборатанд.

Ҳамин тариқ, вазни асосии назими адабиёти афғоли тоҷик **вазни ҳиҷоӣ** қарор гирифт. Ба андешаи адабиётшиносони тоҷик Р.Ҳодизода, М.Шакурӣ ва Т.Абдуҷабборов «Ин вазн дар назими тоҷик фақат пас аз Инқилоби Октябр аз фолклор гузашт... ва бо вазни ҳиҷо дар адабиёти бачагонаи тоҷик бисёр асарҳои манзум навишта шудаанд» (6, 188). Аммо вазни асосии шеъри адабиёти расмӣ калонсолон ҳамоно вазни арӯз буд. Дар ин адабиёт комилан аз вазни арӯз истифода кардану сирф ба шеъри кӯдакон таҳсис додани вазни ҳиҷоӣ нишон ё рамзи тафовути ин адабиётҳо аз ҳамдигар ва як навъ осону содаю раван ва қобили дарки кӯдакону наврасон гардонидани шеъри барон хурдсолон аст. Қатъи назар аз ин, баъзе аз шоирони тоҷик, ки барои кӯдакон шеър мегӯянд, як қисми ашъори хешро дар вазни арӯз низ гуфтаанд.

Ба вазни ҳиҷоӣ рӯй овардани шоирони тоҷик, аз ҷумла Гулчеҳра Сулаймонӣ ҳамоно риоя кардани табиат, завқу салиқа, ниёзмандӣ ба сухани осон, ба содапарварию равондӯстдорӣ кӯдакон дар дарки адабиёт, сухани мухайялу муқаффо аст. Табиист, ки шеъри Гулчеҳра низ асосан ба вазни ҳиҷоист. Дар ин роҳи наҷиб Гулчеҳра ба анъанаҳои шеъри сабки хуросонӣ, шеъри шифоҳии тоҷикӣ ва шеъри шифоҳию хаттӣ кӯдакони халқҳои дигар, бахусус шеъри афғоли русӣ пайравӣ ва дар баъзе маврид ба он тақлид кардааст. Нахустин шеърҳои барои кӯдакон иншокардаи Гулчеҳра, ки дар нахустмаҷмӯаҳои ӯ «Имрӯз ид» (1957) ва «Ду бех олу» (1962) ҷой гирифтаанд, нисбатан норавон, дилпиркунанда ва голибан нақлию ҳикоятӣ буда, аз лиҳози тарзи ифода ба завқу салиқа, табиати бо ҳама чиз (аз ҷумла бо калимаҳо) бозӣ кардани кӯдакон чандон мувофиқу созгор набуданд.

Агар ғеъм, ки табaddулот дар эҷоднети Гулчеҳра баъд аз ошноӣ ва мутолиаи ашъори шифоҳии бачагона, яъне ибтидон солҳои шастуми асри гузашта рух дод, хато нахоҳад шуд. Маҳз ошноӣ ва омӯзиши ашъори шифоҳии кӯдакон, ки солҳои шастуму

хафтодум бо ташаббуси шўъбаи фолклори Пажӯҳнигоҳи забони адабиёти ба номи Рӯдакӣ ва талониҳои бисобиқаи профессор Баҳром Шермуҳаммадов – нахустин муҳаққиқи шеърӣ шиғоҳии кӯдакон чамбоварӣ ва ба таъби расонида шуда буд, иншоӣ шеърӣ кӯдакро дар эҷодиёти Гулчеҳра аз реша ва беҳу бунёд дигар кард. Муҳимтарин сифати шеърӣ шиғоҳии кӯдакон содагию равонӣ, покино зебоию нафосати сухан, мушаххасии мавзӯӣ, кӯтоҳу ихчамии андеша, дар ҳар мисраъ мавҷуд будани мубтадою хабар, қофияҳои сареху ҷарангдор, истифодаи радиф ва санъати такрор дар онҳост.

Гулчеҳра дар фаъолияти минбаъдаи эҷодии кӯшиш намуд, ки ин сифатҳои бадеию услубии ашъори шиғоҳиро пайгирона ба қор ғирад ва бад-ин минвол ҷаибаи ҳисси ва таъсири эстетикӣ сурудаҳои хешро тақвият бахшад. Ба хотир орем ҳамоно шеърӣ машҳури шиғоҳии кӯдакон «Дарвозаи нигин дорад»-ро, ки байти охири он чунин аст:

Дарвозаи нигин дорад,

Қулфи оҳанин дорад.

Чунонки мебинем, ҳар мисраи ин шеърӣ хушоҳангу пурмаъно ва равону салис ҳамагӣ аз 7 ҳиҷо ибора буда, аз лиҳози бадеият ва услуб диққати шоираро саҳт мутаваҷҷеҳ намуд ва боиси номи маҷмӯаи ашъораш гардидани номи ин шеър гардид. Ў аз ин баъд беҳтарин ашъорашро барои кӯдакон маҳз дар сабку оҳангу зарби ҳамин қабил шеърҳои шиғоҳии кӯдакон эҷод намуд.

Аммо ба пиндори мо, Гулчеҳра Сулаймонӣ баъди иншоӣ шеърӣ «Бибиҷонам» (1963) чун шоири кӯдакон шиннохта шуду шўҳрати сартосарӣ иайдо карда, маҳбуби кӯдакон гашт. Ва беҳтарин тақризу мақолаҳо оид ба эҷодиёти Гулчеҳра пас аз ба ҷоп расидани ҳамин шеърӣ ӯ иншо шудаанд ва қуллӣ муаллифони тақризу мақолаву тадқиқот дар хусуси китобҳои алоҳида ё умуман осори Гулчеҳра аз ин шеърӣ кашфиёти ӯ ёд, таҳлилу баррасӣ ва арҷгузорӣ кардаанд ва ин шеърро беҳтарин офарида дар эҷодиёти шоира ба шумор овардаанд. Ин шеър ва шеърҳои дигари шоира ба ҳамин сабку усулу оҳанги дилнишинӣ, вазну қофияву радиф ва дар иайравӣ ба вазну услуби шеърҳои шиғоҳии атфол, аз қабил «Давидему давидем», «Дарвозаи нигин дорад», «Аз боло ғубор омад», «Яку дуо сею чор», «Се духтаракон будем», «Олуча гули бодом» ва амсоли ин эҷод шудаанд.

Масалан, шеъри «Тўй омад»-и шоира дар пайравӣ ба шеъри халқии бачагонаи «Аз боло ғубор омад» иншо шудааст:

*«Аз боло ғубор омад»,
Мошина қатор омад.
Сози ёр-ёр омад,
Қудои бисёр омад.
Зарби таблак боло шуд,
Навбати рақси мо шуд.
Сурнайчи нағмагар
Сурнай пури хушхабар:
-Тўй омаду тўй омад,
Арӯси хушрӯй омад!
Кўча тамошочо шуд,
Даҳони ҳама во шуд.
Холаяки Сайёра
Аз по монда бечора,
Гўяд: «Чӣ рӯзи фирӯз,
Ба хона ояд арӯс...»
Ҳама аз дурру наздик,
Мекунад ӯро табрик:
Арӯсу шаҳ муборак!
Рӯзи фараҳ, муборак!
«Аз боло ғубор омад»,
Мошина қатор омад.
Кўчаи мо шуд баҳор
Ба монанди лоззор.*

*Ҳар сў танга борон шуд,
Қандалот фаровон шуд,
Тамошои калон шуд,
Ин ғал вирди забон шуд:
-Шаҳ омаду шаҳ омад!
Арӯси чун маҳ омад!
Шаҳ Анвари ҷони мо,
Акои калони мо,
Ҳамсоия хуби мо,
Рафиқи маҳбуби мо.
Арӯси шаҳ кӣ бошад?
Рӯяш чу маҳ кӣ бошад?
«Аз боло ғубор омад»,
Мошина қатор омад.
Пеш аз ҳама давидем,
Ба мошина расидем,
Бо ҳазору як ҳила
Рӯи арӯса дидем.
Ҳайрон шудем якбора-
Ин келини Сайёра,
Ин арӯси Анварҷон,
Ин олами чароғон
Хоҳари Амон будаст,
Апаи Ҷаҳон будаст!*

(3,57).

Чунонки дида мешавад, дар ин шеъри сужетӣ дастурҳои гоявию эстетикӣ фаҳлавиёт то ҳадди имкон риоя шудааст. Шеър аз ҷиҳати мазмуну мўҳтаво ва тарзу услуби нигориш намунаҳои маъмули ашъори шифоҳиро мемонад. Дар он манзараи ҳаракату амали одамон, табии болидаи эшон, рафтуои мошини шодии бачагон, хуллас, манзараи умумии тўй хеле зинда ва воқеӣ ба тасвир омадааст. Вазни кўтоҳу ихчамии 7-ҳиҷоӣ, фаровонии феъл, радифу қофияҳои сарех, равонии мисраъҳо, ки ба туфайли ҳиҷоҳои кушода имконпазир гардидааст ва, бахусус, такрор ба такрор омадани радифи «омад, омад», ки дар ниҳоди кўдакон

шавқи бозиро меангезад, аз қаробати узвии ин шеър бо осори лафзии халқ шаҳодат медиҳад.

Шеъри тўлонии «Ҳазинаи Мадина» бошад, дар вазну қофия ва сабки шеъри шифоҳии қўдакони тоҷик «Се духтаракон» («Се духтаракон будем, Лолачинакон будем. Давидему давидем, Ба ҷӯи нав расидем») иншо шудааст:

*Давидему давидем,
Сари Чорсӯ расидем.
Чорта манор дидем,
Тути қатор дидем.
Лавҳи мазор дидем.
Ҳар тараф назар кардем,
Аз дигар гузар кардем,
Дар қафои Чорманор
Соия тути қатор,
Момои Мадинаро,
Соҳиби хазинаро,
Ҷою мақоии ўро,
Тахти равони ўро,
Чи шуд ки мо наидем,
Чаро ки мо наидем!
Дидем аҷаб деворе,
Девораки гилкорӣ,
Дари беиғии дидем,
Ҳалқа ба зулфии дидем,
Ҳайрон шуда аз дигар,
Ҳар сӯро кардем назар...*

*Давидему давидем,
Ба сари тоқ расидем.
Боғи калонро дидем,
Ҳавзи равонро дидем.
Дар лаби ҳавз нишастем,
Ташнагиро шикастем.
Оҳиста дар ҳама ҷо,
Аз ҳама пиру барно
Хонаи Мадинаро,
Соҳиби хазинаро.
Якто-якто иурсидем,
На, беҳато иурсидем!
Дар ин шаҳри дилкушо,
Дар ин шаҳри Бухоро
Момои Мадинаро,
Соҳиби хазинаро
Хурду калон медонад,
Пиру ҷавон медонад.
Зи нав шудем раҳсипор
Ба ҷониби Чорманор...*
(2, 37).

Ин осори манзуми пур аз ҳаракату амал аз нигоҳи ҳаҷму сюжет наъми манзумаро мемонад. Он аз 77 байт иборат буда, ҳар мисраъаш аз 7 ҳиҷо таркиб ёфтааст. Дар сюжет ва сохтору сабки ин манзума услуби афсонасароии халқӣ ва дигар унсурҳои шеърнависи назми шифоҳӣ нигоҳ дошта шудааст. Аз ин лиҳоз, ҷанбаи таҳаррукоти (динамика действии) манзума хеле пурқувват буда, дар он ҳодисаву воқеаҳо пай ҳам тағйир ёфта меистад. Фаровон истифода шудани воситаҳои тасвир, аз қабилӣ ташбеҳ, тавсиф, талмех, такрор, маҷозу истиора («Чашмони ӯ даргирифт, Гӯё дар аҳтар гирифт»), корбурди эҷодкоронаи

таркибу ибораҳои халқии «дида дӯхтан», «лаб бастан», «дур суфтан», «ҳалқа ба зулф задан», «ташнагиرو шикастан», «моту ҳайрои шудан»... ва ҳамчунин дар ҳар байт ба ҳам наздик ҷой гирифтани қофияву радиф, ки голибан аз ҳиссаҳои феълии нутқ сохта шудаанд, забону тарзи баёнро шираву лангардор намуда, бадеияти осорро тақвият бахшидаанд.

Шеъри дигари шоира «Дунё пур аз тарона» дар вазну қофия ва оҳанги шеъри шифоҳии кӯдакон («Яку дую сею чор») гуфта шудааст:

*Яку дую сею чор,
Канӣ гӯед: кӣ тайёр?
Когазу қалам доред?
Мӯқаламро биёред.
Аввал тамошо кунед,
Назар ба дунё кунед.
Дунё пур аз афсона,
Пур бувад аз тарона...*

*Ҳар чи ба дил хуш ояд,
Ҷаҳони иав кушояд,
Расми ҳамоиро кашед,
Пиру ҷавонро кашед...
Соф саморо кашед,
Шаршараҳоро кашед,
Дар рӯзи навбаҳорон
Шодии моро кашед.*

(4, 131).

Шеъри «Сайри дунё» низ айнан дар вазну қолаб ва оҳанги ин шеъри машҳури халқӣ офарида шуда, дар он муаллиф манзараи роҳгардон шудани қаҳрамони хешро табиӣ ба ҷилва овардааст:

*Яку дую сею чор,
Раҳгардон шуд Бахтиёр,
Ду дасти худро пар кард,
Бори аввал сафар кард.*

*Бе гану бе овоза,
Баромад аз дарвоза,
По монда якто-якто,
Рафт ӯ ба сайри дунё.*

(4, 124).

Яке аз муҳимтарин вежагиҳои услубии шеъри кӯдак бозию шодӣ бо сухан, бо қофияю радиф, бо калимоту вожагони зебову хушнавоств, ашъорест, ки дар ниҳодашон зарбу оҳанги таронаву суруд нав доранд ва хонанда онро чун суруди дилкашу рӯҳнавоз ва ашъи бозиву шодӣ истиқбол мекунад. Ҳиссае аз шеърҳои, ки дар фавқ зикр кардем, аз ҷумла «Бибиҷонам», «Борони найсон», «Чашма», «Сафар», «Шӯламош», «Хонаи об», «Бобоям омад», «Холаи зардӯз» ва амсоли ин аз ҳамин қабил сурудаҳои хушӯҳангу хушнавоиянд. Аксарияти ин шеърҳо дар вазни сабуку равони нанҷиҷиқӣ эҷод шудаанд, ки барон азбаркунии кӯдакон басо созгор аст. Ба сатрҳои зайл зеҳн монем, ки хеле равону гӯшнавозу ҳаяҷонбахш самимиянд:

Аз деҳаи дур
 Чун ҳайкали нур
 Бобоям омад,
 Ҷонам даромад!
 Ҳамроҳи бобо
 Ба хонаи мо
 Бӯи хуши бог,
 Бӯи Қаротог.

Шамоли адир,
 Садаҳои нир,
 Сози чашмасор
 Насими баҳор
 Якҷо даромад
 Бобоям омад.
 (2, 14).

Вазни халқии нанҷиҷой, бахусус, дар шеъри «Хонаи бобом», ки хушоҳангарин ва рӯҳнавозтарин офаридаҳои шоира аст, хеле бамавқеъ ва эҷодкорона ба қор рафтааст:

Канори ҷўбор,
 Сари чашмасор,
 Бошад намудор,
 Мавҷи сафедор,
 Ораста девор-
 Хонаи бобом,
 Хонаи бобом!
 Обаки зулол,
 Ҳур-ҳури шамол,
 Дорад ҳама сол.
 Бо дили кашол
 Мекунам ҳаёл-
 Хонаи бобом,
 Хонаи бобом!

Дарвозаи боз,
 Ин неъмату ноз
 Рӯҳи хандон,
 Бӯи хуши нон,
 Пур-пури меҳмон-
 Хонаи бобом,
 Хонаи бобом!
 Чаҳ-чаҳи мурғон,
 Суруди ҷўнон,
 Гулҳои хандон,
 Қаймоқи момо
 Боғи дилкушо-
 Хонаи бобом,
 Хонаи бобом!
 (3, 40).

Чунонки мебинем, шеъри мазкур ва дигар ғазалҳои нанҷиҷойи шоира, асосан, дар вазни шеъри шифоҳии «Калхоти даштӣ» (Калхоти даштӣ, Аз кӯҳ гузаштӣ? Бобом дидӣ? Савгома додӣ?) иншо шудаанд. Дар ин офаридаҳо кӯтоҳии мисраъҳо, фаровонии ҳиҷоҳои кушода, қофияҳои сарех, шодобии ҳарфҳои садонок, задаву такрор ва серистеъмоллии ҳамсадоҳои ҷарағиноки «р» ва «с» ҷанбаи ҳиссию мусиқиро тақвият бахшида, рӯҳу оҳанги шеърҳоро ба зарбу оҳанги суруду таронаҳои халқӣ мутобиқ гардониданд.

Ҳамин тариқ, Гулчехра мавзӯҳои мавриди таваҷҷӯи хонандаи хурдсолро ҷиҳати осон ба самъ, ба гӯшу хуш ва дилу дидаи эшон расонидан, онро дар қолаб ва ҷавкоти забони равони шеъри шифоҳии кӯдакон рехтааст, ки ҳам вазн (нанҷиҷойиву ҳафтҳиҷой)

ва ҳам қофияву радифи (такрори калимоту таркибот) яксон дошта, аз ҷиҳати сатҳу савияи тарзи тасвири бадеӣ ба доираи таъбу завқу салиқаи кўдакон комилан мувофиқу мутобиқ аст.

Бисёр шеърҳои машхуру аз ҷониби хонандаи хурдсол ба хушҳолӣ истиқболшудаи шоира маҳз дар ҳамин вазну қофия ва сабки нигориш офарида шудаанд, ки «Амаки Шоҳин», «Шаҳри нав», «Баъди хоб», «Мижгон», «Себи хубонӣ», «Алла», «Бозор», «Дурдона», «Очам хамир мекунад», «Хулбӯ», «Момо» ва бисёр шеърҳои дигар аз ҳамин қабиланд ва беҳтарин офаридаҳои ӯ маҳсуб мешаванд. Аз ин шеърҳо маълум мешавад, ки шоира, воқеан, таҳти таъсири шеърҳои ноби шиғоҳии кўдакон монда, мафғуни шеваи гуфтору сабки навиштор ва оҳангу зарби озоду содаву равону дилкаш, вазни кўтоҳ (7-ҳиҷоӣ) ва тарзи қофиябандии маснавию радиф гардида, аксари ашъори рангинашро дар ҳамин қолабу сабк нигоштааст. Бояд гуфт, ки маҳз ҳамин сабки нигориш ва қолабу чавкоти шеърӣ дар назми кўдакони тоҷик баъди солҳои 60-уми асри гузашта қариб дар эҷодиёти тамоми шоирони тоҷик, ки барои кўдакон шеър эҷод мекунанд, маъмул гардид ва ин сабки нигориш яке аз дастовардҳои асосии шеъри кўдакон дар панҷоҳ соли охир аст. Беҳтарин намунаи ашъори шоирони мо, ки барои кўдакон эҷод шудаанд, аз қабилӣ сурудаҳои устод Лоҳутӣ, Пайрав, Мирсайд Миршакар, Абдусалом Деҳотӣ, Аминҷон Шукӯҳӣ, Ғаффор Мирзо, Ubайд Раҷаб, Бобо Ҳоҷӣ, Гулчеҳра Сулаймонӣ, Наримон Бақозода, Муҳаммад Ғоиб, Чӯра Ҳошимӣ ва бисёр дигарон маҳз шеърҳои маҳсуб мешаванд, ки ба вазну оҳангу зарбу тарзи қофияорони шеъри шиғоҳии кўдакони тоҷик гуфта шудаанд.

ПАЙНАВИШТ

1. Гулчеҳра С. «Дарвоза нигин дорад», Садои Шарқ, 1962, №7
2. Гулчеҳра С. Рангинкамон (Шеърҳо ва дostonҳо).-Душанбе: Маориф, 1979
3. Гулчеҳра С. Айёми гули лола (Маҷмӯаи шеърҳо).-Душанбе: Маориф, 1982
4. Гулчеҳра С. Сичарог (Маҷмӯаи шеърҳо).-Душанбе: Адиб, 1988
5. Лихачев Д.С. Возникновение русской литературы.-М-Л: Изд.АН СССР, 1952

6. Ходизода Р., Шукуров М., Абдуҷабборов Г. Фарҳанги истилоҳоти адабиётшиносӣ. – Душанбе: Ирфон, 1966

*Устное народное творчество и проблемы метрики
в поэзии Гульчехры*

Ф. Бахриев

Ключевые слова: современная таджикская детская литература, творчество Гульчехры, **аруз**, силлабо-тоническая система

В статье анализируется проблема влияния устной народной поэзии (**фахлaviёт**) на творчество известной детской поэтессы Гульчехры. Автор статьи утверждает, что в ее творчестве отчетливо проявляются свойства важнейшей особенности устной детской поэзии: плавность и благозвучность, конкретность темы, сжатость и лапидарность выражения мысли, наличие подлежащего и сказуемого в каждой строке, звонкость рифмы, использование реди́фа и фигуры повтора. Гульчехра в своем творчестве очень удачно применяет пятисложную и семисложную строфы.

*Oral Folk Creation and the Problem of Metrics
in Gulchekhra's Poetry*

F. Bakhriyev

Key words: modern Tajik children's literature, Gulchekhra's creation, **aruz**, syllabic-tonic system

The article dwells on the problem of oral folk poetry influence (**fakhlaviyot**) over the creation of the well-known children's poetess Gulchekhra. The author of the article states that her creation demonstrates distinctly the properties of the most important peculiarities of oral children's poetry: fluency and euphony, thematic concreteness, tersity and laconism of thought expression, presence of subject and predicate in every verse line, sonority of rhyme, usage of **redif** and a figure of reiteration. In her creation Gulchekhra successfully applies pentisyllabic and heptasyllabic stanzas.